

worms:

meer dan
alleen geschiedenis

Plattegrond

*Te voet door
twee millennia*

Hartelijk welkom in de Nibelungenstad Worms

en hartelijk welkom in de oudste stad van Duitsland. Archeologische vondsten getuigen ervan dat zich op deze plaats reeds 6000 jaar geleden een nederzetting bevond. Haar hoogtepunt beleefde Worms in de middeleeuwen, toen van hieruit de lotgevallen van Europa werden bepaald: keizers hielden er invloedrijke rijksdagen en in de indrukwekkende romaanse dom van Worms werd zelfs een paus gekroond. Elk jaar worden de middeleeuwen in het stadspark van Worms opnieuw tot leven gewekt met een reusachtige middeleeuws festival. Worms staat daarnaast bekend als de plek waar het verhaal van het Nibelungenlied is gesitueerd. Nog steeds leert elk schoolkind op z'n minst één couplet van het Middelhoogduitse epos uit zijn hoofd. Maar ook monumenten, kunstwerken en straatnamen herinneren eraan, en bovenal de Nibelungenfestspiele, die elke zomer op het plein voor de eerbiedwaardige dom gevierd worden met bekende toneelspelers en prominente bezoekers. Worms was ook de plaats waar Maarten Luther in 1521 voor keizer en rijk weigerde zijn leer te herroepen. Het is de stad waar zich een van de belangrijkste joodse gemeenten ontwikkelde ("klein Jeruzalem") en waar de oudste joodse begraafplaats ter wereld bewaard gebleven is ("heilig zand"). Niet in de laatste plaats is Worms sinds de Romeinse tijd ook een stad van de wijn. Een fantastische gelegenheid om zelf de grote verscheidenheid van regionale wijnen te leren kennen is het zogeheten Backfischfest (bakvisfeest), het grootste wijn- en volksfeest aan de Rijn, waar elke zomer honderdduizenden bezoekers op af komen.

Tourist Information Worms

Neumarkt 14 · 67547 Worms · Duitsland
telefoon +49 (0) 6241 853-7306
touristinfo@worms.de
www.touristinfo-worms.de

Openingstijden

apr–okt ma–vr 9–18 uur, za, zo, feestdagen 10–14 uur
nov–mrt ma–vr 9–17 uur

Verklaring van de symbolen op de kaart aan de ommezijde

	openbaar toilet		bezienswaardigheid
	geschikt voor gehandicapten		1 voor verklaringen zie achterzijde
	verschoningsruimte voor baby's		ingang / toegang
	tourist information (C5)		drempelvrije toegang tot de dom via Schlossgasse (B4) of Schlossplatz (C4)
	parkeerplaats/-garage		voetgangerszone
	busparkeerplaats 30 min. (C5)		Salier fietsroute en Rijnterrassenroute
	busparkeerplaats (G1)		Barbarossa fietsroute
	centraal station (A/B 1)		Veloroute Rijn
	ziekenhuis (A 5/6)		
	postkantoor (D/E 3)		
	parkeerplaats voor campers (I 1)		

Uitgever Tourist Information Worms

Concept, tekst Tourist Information Worms · Schäfer & Bonk

Vertaling Maria Haas

Vormgeving, cartografie Schäfer & Bonk

Titelontwerp Visuelle Kommunikation Beykirch

Bewerkingsstand November 2017

Bezienswaardigheden

- 1 Sint-Pieterskatedraal (Dom St. Peter) B/C 4**

Een romaanse pijlerbasiliek met dubbelkoor en een dwarsschip, gebouwd tussen 1125/1130 en in 1181 op de fundamenteën van het door bisschop Burchard (1000–1025) gevestigde bouwwerk. Rijke, ornamentale versieringen in het oost- en westkoor. In het zogeheten keizerportaal aan de noordzijde wordt de “ruzie van de koninginnen” uit het Nibelungenlied verbeeld. Het gotische zuidportaal (uiterlijk 13de eeuw) met afbeeldingen van bijbelse figuren als “stenen beeldenbijbel”, daarnaast de gotische Nikolauskapel. Binnenin de dom romaanse en laat-gotische stenen beeldhouwwerken, het oostkoor na de verwoesting van de stad in 1689 in barokstijl uitgevoerd, het hoogaltaar van Balthasar Neumann. Graflegging van vijf generaties van de Salische hertogen (10de–11de eeuw). Vóór de zuidzijde stond tot de afbraak in 1807 de doopkerk Sint Jan met een tienhoekig grondvlak. Geopend voor bezichtiging: 9–18 uur (zomertijd), 10–17 uur (wintertijd 10–17 uur).
- 2 Sint-Magnuskerk B 5**

De Karolingische, uit één ruimte bestaande kerk van de 8ste/9de eeuw werd later uitgebreid tot een pijlerbasiliek met drie beuken. Vroegere parochiekerk van het Andreas-klooster. Vroegere protestante preekkerk en startpunt van de reformatie in Worms omstreeks 1521.
- 3 Stedelijk museum Worms (Museum der Stadt Worms) B 5/6**

Gebouwd als romaanse kerk met kruisgang van de 12de/13de eeuw, gotische uitbreidingen en veranderingen van recentere datum. Het tegenwoordig hier ondergebrachte museum toont stukken uit de prehistorie en vroege geschiedenis, de tijd van de Romeinen en Franken, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Lutherkamer. Bezienswaardige maquette van de stad. Geopend apr–sep di–zo 10–18 uur, okt–mrt 10–17 uur.
- 4 Luginsland A/B 5**

Historische ligging van een wijnberg langs de stadsmuur Andreasstraße/Willy-Brandt-Ring. In 1235 liet keizer Frederik II zijn zoon, de Duitse koning Hendrik II, in de zich daar bevindende toren “Luginsland” in een kerker opsluiten.
- 5 Joodse begraafplaats (Jüdischer Friedhof “Heiliger Sand”) A 4/5**

De oudste nog bestaande joodse begraafplaats, ca. 2500 graven, het oudste daarvan uit 1058/1059. Indrukwekkend uitzicht vanuit de dom (zogeheten “Buber-Blick”) vanaf het jongste gedeelte op de vroegere buitenste stadswal. Geopend in de zomertijd van 8–20, wintertijd van 8 uur tot het invallen van de duisternis. Gesloten za en op joodse feestdagen.
- 6 Museum Heylshof C 3**

Kunstmuseum met opmerkelijke collectie: schilderijen, porselein, kleine sculpturen, glasschilderkunst, glazen, aardenwerk, grafische kunst. Speciale tentoonstellingen. Geopend mrt–dec di–za 14–17 uur, zo en feestdagen 11–17 uur.
- 7 Heylshofpark B/C 4**

In het in 1689 verwoeste, hier gelegen bisschopshof vond op 17/18 april 1521 de wereldhistorisch belangrijke ontmoeting tussen de latere keizer Karel V en Maarten Luther plaats. In het huidige park herinneren bronzen sculpturen aan de plaats en de gebeurtenissen van de Rijksdag. Van mei t/m oktober geeft een vormings- en belevenisparcours een indruk van het gebeuren rondom de weigering van Luther om zijn stellingen te herroepen.
- 8 Luther-monument (Lutherdenkmal) C 3**

Het grootste reformatie-monument ter wereld, in 1868 voltooid naar een ontwerp van Ernst Rietschel. Figuren en emblemen laten de geschiedenis van de reformatie zien, in het middelpunt Maarten Luther en de Rijksdag te Worms.

- 9 Rad van fortuin (Schicksalsrad) C3**
Een dubbelzijdig, draaiend bronzen rad, in 1986 ontworpen door Gustav Nonnenmacher met voor Worms belangrijke historische gebeurtenissen aan de ene kant en scènes uit het dagelijkse leven aan de andere kant.
- 10 Bron van de wijnboeren (Winzerbrunnen) D3**
Middelpunt van de voetgangerszone Kämmererstraße. In 1983 gemaakt door Gustav Nonnenmacher. Geschiedkundige en symbolische afbeeldingen van het onderwerp wijn doen denken aan het belang van de wijnbouw voor de stad.
- 11 Ludwigsplatz D2**
Monument (1895), 25,3 meter hoog, met obelisk en door leeuwen geflankeerde bron voor de in 1892 gestorven groothertog Lodewijk IV van Hessen-Darmstadt.
- 12 Sint-Martinuskerk D2**
Een driebeukige, romaanse pijlerbasiliek (11de–13de eeuw) met een rechte koorafsluiting. Onder de kerk bevond zich volgens de legende de kerker van de heilige Martinus.
- 13 Martinuspoort (Martinstor) E2**
In 1904 gebouwd naar ontwerpen van Georg Metzler in de vormen van de gelijknamige binnenste noordelijke stadspoort (verwoest in 1689).
- 14 Rasji-synagoge en jodenwijk E2**
Worms, in het Hebreeuws Warmaisa, was sinds de 11de eeuw een bloeiende joodse gemeente. Romaanse synagoge (oorspronkelijk gebouwd in 1034, nieuwbouw in 1174/1175, verwoest in 1938/1941, herbouw voltooid in 1961) en vrouwensynagoge. Geopend apr–okt 10–12.30–17 uur, nov–mrt 10–12, 14–16 uur. Het bad voor rituele handelingen is momenteel in verband met een sanering gesloten.
- 15 Joods museum in het Rasji-huis E2**
Vermoedelijke plek van het joodse leerhuis waarin de bekende joodse geleerde Rasji omstreeks 1060 studeerde. Gedeelten van de benedenverdieping stammen uit de late middeleeuwen. De in 1982 voltooide nieuwbouw is gemaakt naar het voorbeeld van het vroegere huis en herbergt het joods museum en het archief van de stad Worms. Geopend apr–okt di–zo 10–12.30, 13.30–17 uur. nov–mrt di–zo 10–12.30, 13.30–16.30 uur.
- 16 Woogbrug F3**
Resten van de imposante bevestigingsmuur van het vroegere bastion, vermoedelijk uit de 17de eeuw. Het bastion was een van de hoofdtoegangen naar de middeleeuwse stad.
- 17 Frederikskerk en het rode huis (Friedrichskirche und Rotes Haus) E3**
Kerk van de gereformeerde gemeente, gebouwd in 1744. In het rode huis, gebouwd in 1624, het enige bewaard gebleven burgerlijke renaissancegebouw van de stad, bevindt zich tegenwoordig een protestants gemeentecentrum.
- 18 Sint-Pauluskerk E4**
Door bisschop Burchard in 1016 gebouwd op fundamenten van de Salische hertogsburcht als driebeukige pijlerbasiliek (11de–13de eeuw). Romaans, aan vijf zijden gesloten koor en westbouw met achthoekige koepel (13de eeuw). Het schip is na de verwoesting van de stad in 1689 herbouwd als barokke hal. Stenen koepelbekroning met oriëntaalse invloed (“heidentorens”). Portaal met reproductie van de Bernwardsdeur in Hildesheim. De gebouwen van de vroegere kloosterkerk met kruisgang dienen tegenwoordig als Dominicanenklooster.

- 19 Nibelungenmuseum en Torturmplatz E 5**
Multimediaal museum bij de stadsmuur uit de tijd van de Hohenstaufen. Geopend in 2001 als “wandel- en luisterboek” bij het Nibelungenlied. Onderaards “mythenlaboratorium” met multimediale informatie over sagen en mythen uit de hele wereld. Geopend di–vr 10–17 uur. Za, zo en feestdagen 10–18 uur. Torturmplatz met de kunstinstallatie “Siegfrieds graf”, een door twee grote zandstenen monolieten geflankeerde heuvel.
- 20 Romaanse huismuur D 4**
Muur van een groot stadhuis (begin 13de eeuw).
- 21 Raadhuis (Rathaus), marktplein (Marktplatz) en rechtvaardigheidsbron (Gerechtigkeitsbrunnen) D 4**
Op de plek van het raadhuis (1958) stond na de verwoesting van de stad in 1689 de stedelijke Latijnse school. Het laat-middeleeuwse raadhuis, het “Burgerhof”, bevond zich in de Hagenstraße. Rechtvaardigheidsbron oorspronkelijk in 1778 op de plaats van de huidige Siegfriedbron als waterplaats gebouwd.
- 22 Kerk van de Heilige Drie-eenheid (Dreifaltigkeitskirche) C/D 4**
Na de verwoesting van de stad gebouwd als lutherse stadskerk en reformatiegedachteniskerk, als barokke zaalbouw (1709–1725). Na de verwoesting in 1945 wederopbouw (1955–1958), naar een ontwerp van Otto Bartning.
- 23 Siegfriedbron (Siegfriedbrunnen) C 4**
Zevenhoekige bron met een meer dan levensgroot beeld van de drakendoder Siegfried naar een ontwerp van Adolf von Hildebrand, gebouwd in 1921. Donatie van de Wormse leerfabrikant Cornelius Wilhelm Freiherr von Heyl.
- 24 Barok burgerhuis C 5**
Representatief barok burgerhuis (1725). Geboortehuis van de componist Rudi Stephan (1887–1915), tegenwoordig is er een apotheek in gevestigd.
- 25 Rijnpromenade (Rheinpromenade), Hagen-monument (Hagendenkmal) Nibelungentoren (Nibelungenturm) I 2/3**
Park uit de jaren 1920. Groot gastronomisch aanbod. Het Hagen-monument van Johannes Hirt (1905) herinnert aan Hagen, die volgens het Nibelungenlied de schat van de Nibelungen in de Rijn tot zinken brengt. De Nibelungentoren, volgens bouwplannen van Karl Hofmann in 1900 in nieuw-romaanse Nibelungenstijl gebouwd, wordt tegenwoordig door de padvinders gebruikt.
- 26 Stadsmuur (Stadtmauer)**
Vanaf ca. 900 gebouwd, grote gedeelten ervan zijn bewaard gebleven. De stadsmuur met de Andreaspoort (A/B 5/6) omsluit het museum van de stad Worms, staat boven de stadsgracht achter het westkoor van de dom op fundamenten van de Romeinse muur (B 4) en accentueert vanaf de vroegere Martinuspoort de noordzijde van de Judengasse met de Rasji-poort (E/F 2) als doorgebroken stadsmuur. Aan de voorzijde aan de oostkant zijn het Rijnpoortje en de Rijnpoort op de meest indrukwekkende manier te zien vanaf de Torturmplatz (E 4/5) (burgertoren, visserspoortje, poorttoren).
- 27 Onze-Lieve-Vrouwekerk (Liebfrauenkirche) E 1**
Laat-gotische bedevaartskerk (13de–15de eeuw), gebouwd te midden van de wijngaarden waar de druiven voor de ooit beroemde, maar door slechte plagiaten in een kwade reuk gekomen “Liebfrauenmilch” (lieve-vrouwenmelk) werden verbouwd. De enige bewaard gebleven zuiver gotische grote kerk aan de Rijn tussen de kathedraal van Straatsburg en de dom van Keulen.